

Makttekniker i massmedier

Här är en analys av några makttekniker i massmedier:

- Reducera relationer och gemenskaper till massa. Även läsaren förvandlas till kvantifierbar massa. Genom kombinationen individualitet och kvantitet förvandlas gemensamma beslut, gemenskaper och olika former av samarbete till aggregation, alltså sammanslagen effekt av individuellt handlande. Förvandlingen till massa sker både i hur artiklar skrivs samt i marknadsundersökningar vilka används för annonsering och finansiering av massmedia.
- Reducera läsaren till medvetande. Enligt Habermas (*Borgerlig offentlighet*, 1962) sågs det offentliga samtalet i den tidiga borgerliga traditionen som ett faktiskt samtal. Massmedier lästes högt på salonger och i kaffehus innan ett offentligt samtal satte igång. Massmedia var alltså det icke-samtal som genom att läsas högt på offentliga plats intensifierade ett samtal som uppstod efter högläsningen. I och med 1900 talet började massmedia förstå sig själv som det offentliga samtalet. Icke-samtal tränger undan och ersätter samtal. "Paneldebatter" blev en uppsättning makttekniker för att förvandla folk till tysta åskådare och åhörare. Upplysning förvandlades från en innovativ verksamhet till konsumtion av information, fakta och åsikter vilket ansågs leda till högre medvetande. Detta blev motsatsen till Kants förståelse av upplysning som att tänka högt, alltså tillsammans. Opinionen som i den tidiga borgerliga traditionen sågs som en följd av många och intensiva samtal på offentliga platser förvandlades istället till privata, individuella attityder och åsikter. Denna privatisering kvantifierades till "*opinionen*".
- Reducera makt till makthavare. Genom att peka ut individuella bovar och syndabockar bland politiker kunde maktmekanismerna döljas. Syndabockar kamouflerade system, struktur och lydnad. I traditionen från Gandhi och Foucault kan man hävda att makthavare inte finns. Det finns ingen som kan ta emot och lagra makt. Makt är upprepningar av lydnadshandlingar som skapar strukturer. Makt är inte en sak som kan innehas. Det går inte att ha makt.
- Reducera offer, förtryckare och aktörer till "*parterna*", vilka oftast ses

som två. Dessa två parter förstås som regeringar, nationalstater eller krigsmakter. Exempel är Mellanöstern där *Parterna* reduceras i nyhetsartiklar till exempelvis Hamas och Israels regering. Detta döljer andra parter som fackförbund, religiösa sammanslutningar och tempel, internationella organisationer, solidaritetsgrupper, biståndsarbetare, observatörer, massmedier, åskådare, familjer, grannar, byar, produktion, handel, vapenhandlare, transportföretag. Dessa "parter" existerar runt om i världen. Mellanöstern är utspridd över hela världen. Lokaliserad och global samtidigt. Allt prat om "båda parter" är propaganda.

- Omvandla särintresse till helhet. Genom en hegemonisk operation förstås särintressen som allmänintresse. Hegemoni är när delen försöker representera helheten. Nationalstater förstås som en container vilken kallas för Samhället. Organisationer, företag och sammanslutningar ses inte som likställda samhällen utan som inneslutna i Samhället (nationalstaten). Regeringar och politiska partier presenterar sig inte som särintressen utan hegemoniskt som allmänintresse. Även massmediernas särintressen döljs hegemoniskt som allmänintresse eller som medias uppdrag.
- Förvandla perspektiv och ställningstaganden till objektiv subjektivitet. Massmediernas makttekniker: lansera passande representanter och subjekt, kamouflera andra aktörer, begränsa vinklingar till motsatser och ytterligheter, alla dessa makttekniker döljs bakom massmedias-utanför-ideologi som legitimeras med begrepp som *balansera*, *objektivitet* och *neutralitet*. Dessa tekniker används också för att neutralisera värden och engagemang i intervjuobjektens uttalanden och handlingar. Etik och moral reduceras till intervjuobjektens subjektivitet. Subjektivitet blir massmedias objekt. Och objektivitet görs till massmedias självbild. Objektivitet och subjektivitet hamnar i en växelverkan som producerar en vidskeplig bild av världen.

Per Herngren

2006-09-12, version 0.2

Metod

Maktteknikerna ovan ska inte generaliseras till alla massmedier. Inte ens de

massmedier där teknikerna är vanliga domineras helt av dessa. Maktteknikerna är inte totalitära. Metoden som använts är istället att finna makttekniker och begripa något av dynamiken, inte att ge en representativ bild av massmedia.

Makttekniker kan verka i centrum eller i periferin, högt eller lågt i hierarkin, i det journalistiska hantverket eller i konkurrensen mellan medier, i hur vi läser eller i hur vi pratar om medier.